

А. Н. Кожановский. – М. : АСТ : Восток – Запад, 2006. – 318 с. *Красных В. В.* “Свой” среди “чужих”: миф или реальность? / В. В. Красных. – М. : ИТДГК “Гнозис”, 2003. – 375 с. *Куликова Л. В.* К вопросу о методе описания концепта / Л. В. Куликова // *Изменяющаяся Россия и славянский мир: новое в концептуальных исследованиях. Серия “Концептуальные исследования”*. Вып. 11. – Севастополь : Тов “Рибест”, 2009. – С. 128–131. *Монтгомери Уотт У.* Влияние ислама на средневековую Европу / У. Монтгомери Уотт. – [пер. с английского С. А. Шуйского]. – М. : Наука, Главная редакция восточной литературы, 1976. – 128 с. *Народы и религии мира. Энциклопедия* [Электронный ресурс]. – М. : ДиректМедиа Паблишинг, 2007. – 7111 с. – 1 электр. опт. диск. ; 12 см. – Систем. требования: IBM PC 486 и выше, 16 MB RAM, CD-ROM, SVGA, Windows 95/ 98/ ME/ NT/ XP/ 2000. – Название из контейнера. *Пименова М. В.* Концептуальный мир – основа ментальности / М. В. Пименова // *Образ мира в зеркале языка : сб. научных статей [отв. соред. В. В. Колесов, М. Влад. Пименова, В. И. Теркулов]*. – Серия «Концептуальный и лингвальный миры», Вып.1. – М. : ФЛИНТА, 2011. – С. 16–26. *Саид Э. В.* Ориентализм: Западные концепции Востока / Э. В. Саид. – [пер. с англ. А. В. Говорунова]. – Санкт-Петербург : Русский Мир, 2006. – 638 с. *Хенкин С.* Мусульмане в Испании: проблемы адаптации [Электронный ресурс] / С. Хенкин. – *Мировая экономика и международные отношения*. – 2008. – № 3. – С. 48–58. – Режим доступа : <http://demoscope.ru/weekly/2008/0339/analit06.php>. *ABC. Noticias de España y del mundo – ABC.es* [Recurso electrónico]. – Régimen del acceso : <http://www.abc.es> *Carrasco Urgoiti M.S.* La escenificación del triunfo del cristiano en la comedia / María Soledad Carrasco Urgoiti // *Moros y cristianos: representaciones del otro en las fiestas del Mediterraneo occidental*, Marlène Albert-Llorca, José Antonio González Alcantud. – Presses Univ. du Mirail, 2003 – P.25 – 44. *Diccionario de la lengua española. Real Academia española* [Recurso electrónico]. – 22-a ed. – Régimen del acceso : <http://buscon.rae.es/draeI>. *El Mundo* [Recurso electrónico]. – Régimen del acceso : <http://www.elmundo.es> *El País* [Recurso electrónico]. – Régimen del acceso : <http://www.elpais.com> *La Vanguardia.com* [Recurso electrónico]. – Régimen del acceso : <http://www.lavanguardia.com> *Moliner M.* Diccionario de uso del español. Edición electrónica / María Moliner [Recurso electrónico] : 3ra edición. – Editorial Gredos, S.A.U., 2008. – 1 disco óptico (CD-ROM) ; 12 sm.– El título del contenedor.

УДК 811.161

БОНДАРУК Я. В.

(Уманський державний педагогічний університет ім. Павла Тичини)

РОЛЬ І ЗНАЧЕННЯ БАГАТОСЛІВНИХ КОНСТРУКЦІЙ У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

У статті розглядаються особливості вживання багатослівних конструкцій у сучасній англійській мові, з'ясовується важливість використання цих конструкцій у писемному й усному дискурсі. Визначено і проаналізовано ідіосинкратичність багатослівних конструкцій, ступінь їх уживаності. Окреслено різницю у частотності вживання багатослівних конструкцій в усному і писемному мовленні.

Ключові слова: багатослівні конструкції, ідіосинкратичність, усний дискурс, писемний дискурс, роль і значення багатослівних конструкцій.

Бондарук Я. В. Роль и значение многословных конструкций в современном английском языке. В статье рассматриваются особенности употребления многословных конструкций в современном английском языке, выясняется значительность употребления этих конструкций в письменном и устном дискурсе. Определено и проанализировано идиосинкратичность многословных конструкций, степень их употребления. Определено разницу в частотности употребления многословных конструкций в устной и письменной речи.

Ключевые слова: многословные конструкции, идиосинкратичность, устный дискурс, письменный дискурс, роль и значение многословных конструкций.

Bondaruk Y. V. Role and importance of multiword expressions in modern English. This article addresses peculiarities of the usage of multiword expressions in modern English, the importance of the use of these constructions in the written and spoken discourse was found out. The idiosyncraticity of multiword expressions and the level of their use in the language were defined and analyzed. The variation in the use of multiword expressions in the spoken and written language is distinguished.

Key words: multiword expressions, idiosyncraticity, spoken discourse, written discourse, role and importance of multiword expressions.

Сучасний стан англійської мови характеризується стрімким, бурхливим розвитком, причиною якого є суттєві зміни у різних сферах постіндустріального суспільства. Нові і поліпшені мовні моделі є важливими компонентами творення різних типів англомовного дискурсу.

Успішна професійна діяльність більшості спеціальностей багато у чому визначається правильною, компетентною організацією ділових відносин, що у свою чергу залежить від грамотної організації, розуміння й управління мовленнєвою діяльністю [Publishing house Education and Science s.r.o. 2012].

Як наслідок вищезазначеного, у центр лінгвістичних досліджень останніх десятиліть

потрапляють лексичні та граматичні зміни в англійській мові [Mair and Leech 2006, с. 318–342]. Особливий інтерес становлять багатослівні конструкції (БК). Питання ідентифікації, класифікації та видобування БК досліджено у наукових працях багатьох учених (Т. Болдвін, С. Вінтнер, Г. Кваснюк, С. Мейр, Р. Мун, П. Пауелс, М. Романишин, А. Романюк, Й. Цветков та ін.), опрацьовано у великомасштабних наукових проектах (ParGram Project, XTAG Project, Combinatory Categorical Grammar, LinGO Project).

Однак, незважаючи на низку ґрунтовних досліджень, недостатньо уваги все ще приділено дослідженню проблемі визначення ролі і значення багатослівних конструкцій, яка перебуває у процесі становлення.

Тому, **мета** нашого дослідження полягає у спробі з'ясувати роль і значення багатослівних конструкцій у сучасній англійській мові.

Завдання роботи – визначити особливості багатослівних конструкцій і обґрунтувати важливість їх використання у сучасній англійській мові.

Об'єкт дослідження – багатослівні конструкції у сучасній англійській мові.

Предмет дослідження – роль і значення багатослівних конструкцій.

Важливість і необхідність вивчення БК пояснюється тим, що саме такі вирази відіграють суттєву роль у вмінні правильно організувати мовлення мовця, розуміти зміст прочитаного чи сказаного.

У сучасній лінгвістиці та психолінгвістиці існує низка положень за якими визначаються багатослівні конструкції. Основними з них, на наш погляд, є наступні:

– комплекс ознак, які взаємодіють по-різному і являють собою сукупність некомпозиційних (ідіоматичних) і композиційних груп слів [Moon 1998], періодично повторювальні словосполучення у повсякденній мові [Palmer 1968, с. 168–205] (наприклад, salt and pepper, freak out, mobile /cell phone, text message);

– невідповідність інтерпретації багатослівної конструкції і значень її компонентів (наприклад, spill beans – spill lentils – throw beans); БК – це унікальні інтерпретації, які виходять за межі значення слова [Sag et al. 2002];

– власне унікальність (ідіосинкратичність) на різних рівнях: лексичному (ad hoc, ad hominem, raison d'être), синтаксичному (by and large, wine and dine), семантичному (spill the beans, kick the bucket), статистичному (traffic signal – traffic lamp – traffic lights) [Романюк та ін. 2011, с. 159-160], – сукупність слів, які вживаються як єдине ціле на певному рівні лінгвістичного аналізу [Calzolari et al. 2002];

– умовність – вираз, який складається з двох або більше слів і являє собою умовний спосіб висловлення думки [Manning and Schütze 1999];

– семантична фразеологічність – послідовне сполучення двох або більше слів, які мають ознаки цілісної синтаксичної і семантичної одиниці, точне і недвозначне значення чи конотація якої не може впливати зі значення чи конотації її компонентів [Choueeka 1988, с. 597-612].

Дослідники Кембриджського (Великобританія) та Стенфордського (США) університетів виявили, що неоднорідні характеристики багатослівних конструкцій є проблемою дослідження у лінгвістиці й автоматизованому аналізі. Проте, неоднорідність БК в існуючих лексичних ресурсах є нерівною. Так, для прикладу, учені відмічають програми ALVEY-Tools-Lexicon і COMPLEX, які розроблені британськими мовознавцями, де ґрунтовно описано синтаксичні характеристики фразових дієслів, проте не зазначено, чи це є продуктивний спосіб творення дієслів чи дієслова є композиційними. Жоден ресурс не розкриває семантику сталого виразу чи сполучення дієслова зі сталими прислівниками типу set aside чи go overboard [Copestake 2004].

Розвиток сучасної мови підпорядковується законам мовлення, які передбачають поєднання нового і загальновідомого, що є цілком нормальним явищем. Стрімкі зміни у більшості сфер постіндустріального суспільства, у певній мірі, диктують правила побудови мови – бути економною (у цьому випадку використовуємо готові сфабриковані конструкції) і виразною (створюємо нові конструкції, вирази). Однак, нове не одразу «приживається» у

мові. Лише випробування часом може надати відповідній конструкції чи виразу загальнозживаності, усталеної форми, переносного образного значення. Саме тоді і формується багатослівна конструкція, яка відіграє досить важливу роль у побудові виразної, сповненої змісту, колориту і забарвлення мови. Тому, багатослівні конструкції в мові не є однаковими за своїм статусом.

Варто зазначити, що важливою умовою розпізнавання БК є добір необхідних альтернативних слів чи словосполучень, за допомогою яких можна пояснити ту чи іншу конструкцію (наприклад, *full moon – entire moon, total moon, complete moon*). Якщо компоненти композиційних виразів можна замінити синонімами, то елементи сталих словосполучень, якими є багатослівні конструкції, залишаються незмінними [Pearce 2001].

Зважаючи на ідіосинкратичність багатослівних конструкцій, дослідники виокремлюють різні їх типи: іменні БК (наприклад, *computer science department*); дієслівні БК – конструкції з фразовими дієсловами (наприклад, *play around, take off*), дієслівно-прийменникові сполучення (наприклад, *refer to, look for*), вирази з дієсловами зі слабким лексичним значенням (наприклад, *do – do a report, give – give a wave*); дієслівно-іменні ідіоматичні конструкції (наприклад, *kick the bucket, shoot the breeze*); прийменникові БК – неозначені прийменникові вирази (наприклад, *on top* замість *on table top*); БК з складними прийменниками (наприклад, *on top of, in addition to*) [Indurkha et al. 2010].

Наукові дослідження останніх років засвідчують, що роль БК у сучасній мові є набагато важливіша, ніж це констатовалося раніше. Проблема вивчення ролі і значення багатослівних конструкцій виявляється ще й тому, що не дивлячись на те, що БК існують у різних жанрах мови, вони є дещо складними для сприйняття і розуміння не носіїв мови, які можуть добре володіти загальними лексичними і синтаксичними правилами. БК спричиняють певну складність під час машинного перекладу, оскільки дослівний переклад не відповідає семантиці цілої конструкції, і у такому випадку потрібно використовувати словник фразеологізмів і сталих виразів. Емпіричні системи машинного перекладу у процесі аналізу БК можуть представити двомовні ряди слова замість просто двомовного перекладу слів у конструкції. Складність проявляється у тому, що дуже часто важко підібрати відповідник до багатослівної конструкції в іншій мові, який повністю відповідав би літературній мові, граматичним і лексичним характеристикам конструкції. Наприклад, конструкція *it is raining cats and dogs* (дослівно – іде дощ котів і собак) має такий відповідник в українській мові – *лє, як з відра* (про дощ). БК надають дискурсу мови природності й плавності. Власне через свою поширеність і «неправильність» БК потребують детального вивчення.

Дослідники БК сходяться на думці, що важливість використання зазначених виразів у лексиконі мовця є такою ж самою як і вживання звичайних слів [Pauwels 2000]. БК як найповніше демонструють відтінки та сприяють лексичному розвитку відносно малих простих лексем. Без сумніву, саме багатослівні конструкції сприяють яскравому опису різних явищ і понять у будь-якій мові, визначенню мовленнєвого жанру, посилюють зміст висловлювання. Так, наприклад, БК можуть підсилити чи применшити офіційність сказаного (наприклад, *London Underground – Tube, piss off – annoy*). Навмисне упущення БК у мові може спричинити ситуацію, коли важлива інформація буде упущена.

Відмітимо, що зазначеним конструкціям притаманна і варіативність. Наприклад, *take away – take out* (забирати, видаляти) мають однакове значення, але вживаються у різних варіантах англійської мови: перший – британський і австралійський варіанти, другий – американський [Baldwin 2010].

Низка досліджень підтверджують той факт, що вивчення багатослівних конструкцій є досить важливим для тих, хто вивчає іноземну мову. Незважаючи на вищезазначену ідіосинкратичність БК на різних рівнях, частотність їх вживання є досить високою як у повсякденній розмовній мові (30 – 45 %), так і в науковому дискурсі (21 %) [Biber et al. 1999], що свідчить про необхідність більш детального аналізу і вивчення цих конструкцій. Для прикладу, *good morning, too bad, what the hell, bye bye* – БК, які зустрічаються під час

перегляду 30-хвилинного телевізійного шоу, що підтверджує високу вживаність цих конструкцій у повсякденній мові.

Д. Шін зазначає, що між багатослівними конструкціями, які використовуються в усному і писемному дискурсах є суттєва різниця у частотності вживання. Так, серед найбільш поширених БК в усному мовленні вважаються наступні: *this morning, at the moment, over and there, thank you, you know, come in*. У писемному мовленні переважають БК, які мають функції сполучуваності (наприклад, *as well as, even if, even though*). Для прикладу, дослідження БК у мовленні засвідчили, що найбільш уживана конструкція в усному мовленні «*you know*» використовується 27 348 раз на 10 млн. слів, а найбільш уживана конструкція писемного мовлення «*of course*» використовується 2 698 разів в усному мовленні. Таким чином, БК в усному мовленні є найбільш уживаними [Shin 2010, с. 199-218].

Використання багатослівних конструкцій здійснюється з різною метою: для пошуку інформації, формування онтології, збагачення тексту, машинного перекладу [Tsvetkov 2014].

На нашу думку, БК мають суттєве значення для змістового наповнення мови, оскільки неправильне вживання аналізованих конструкцій може спричинити порушення у граматичній системі мови, неправильному трактуванні тієї чи іншої лексеми та ін.

Висновки / результати і перспективи подальшого дослідження. Багатослівні конструкції є невід'ємною частиною мови, яка охоплює незлічену кількість різноманітних сполучень, виразів. Зазначені вирази вирізняються своєю ідіосинкратичністю, що супроводжується лексичними, синтаксичними, семантичними, прагматичними, статистичними особливостями. Роль, значення і важливість БК у сучасній англійській мові є надзвичайно важливими, оскільки саме ці сполучення надають мові колоритності, забарвлення, природності і плавності. Все більшої популярності набувають дослідження щодо важливості і необхідності більш детального вивчення багатослівних конструкцій не носіями мови. Адже, неправильне розуміння БК, у більшості випадків, спричинює порушення змісту висловлювання. Тому, подальші дослідження можуть бути спрямовані на вивчення ролі багатослівних конструкцій у вивченні іноземної мови, більш детальний аналіз ідентифікації, класифікації та видобування багатослівних конструкцій.

Література

- Романюк А. Розпізнавання багатослівних конструкцій / А. Романюк, Г. Кваснюк, М. Романишин // Вісн. Нац. ун-ту «Львівська політехніка». – 2011. – № 711. – С. 158–165. Baldwin T. Multiword Expressions / T. Baldwin and N. K. Su // Handbook of Natural Language Processing [Second Edition] / Nitin Indurkha and Fred J. Damerau (eds.). – Boca Raton, USA : CRC Press, 2010. – P. 267–292. Biber D. Longman Grammar of Spoken and Written English / D. Biber, S. Johansson, G. Leech, S. Conrad at al. – London : Longman, 1999. – 1203 p. Calzolari N. Towards best practice for multiword expressions in computational lexicons / N. Calzolari, C. Fillmore, R. Grishman at al. // Proc. of the Third LREC. – Canary Islands, Spain : Las Palmas, ELRA, 2002. – P. 1934–1940. Choueka Y. Compression of Concordances in Full-Text Retrieval Systems / Y. Choueka, A. S. Fraenkel and S. T. Klein. – New York : SIGIR 1988. – P. 597–612. Copestake A. Multiword expressions : linguistic precision and reusability / A. Copestake, F. Lambeau, A. Villavicencio at al. // Second ACL Workshop on Multiword Expressions : Integrating Processing. – UK : Cambridge, July 2004. – P. 80–87. Handbook of Natural Language Processing [Second Edition] / Nitin Indurkha and Fred J. Damerau (eds.). – Boca Raton, USA : CRC Press, 2010. – P. 267–292. Mair C. Current change in English syntax / C. Mair & G. Leech // The Handbook of English linguistics / B. Aarts & A. McMahon (Eds.). – USA : Blackwell Publishing Ltd, 2006. – P. 318–342. Manning C. D. Foundations of Statistical Natural Language Processing / C. D. Manning, H. Schütze. – Cambridge, Massachusetts : The MIT Press, 1999. – 620 p. Moon R. Fixed expressions and idioms in English : a corpus-based approach [Oxford Studies in Lexicography and Lexicology] / R. Moon // Language. – Vol. 78. – No. 1. – Mar., 2002. – P. 172–177. Palmer F. R. Selected Papers of J. R. Firth 1952-59 / F. R. Palmer. – London : Longmans, 1968. – P. 168–205. Pauwels P. Put, set, lay, and place: a cognitive linguistic approach to verbal meaning / P. Pauwels. – Munich, Germany : Lincom Europa, 2000. – 395 p. Pearce D. Synonymy in collocation extraction [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.researchgate.net/publication/2371642_Synonymy_in_Collocation_Extraction Publishing house Education and Science s.r.o. Дискурс у сучасній лінгвістиці. Поняття дискурсу [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/11_NPE_2012/Philologia/7_107673.doc.htm. Sag I. A. Multiword expressions : A pain in the neck for NLP / I. A. Sag, T. Baldwin, F. Bond, A. Copestake, & D. Flickinger // Proceedings of Computational Linguistics and Intelligent Text Processing : Third International Conference. – New York : Springer, 2002. – P. 1–15. Shin D. The high frequency collocations of spoken and written English // English Teaching. – 62 / I. – 2007. – P. 199–218. Tsvetkov Y. Identification of Multiword Expressions by Combining Multiple Linguistic Information Sources / Y. Tsvetkov, S. Wintner // Computational Linguistics. – Volume 40. – Number 2. – 2014. – P. 449–468.